

ПРОБЛЕМИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Анотація: У статті досліджено проблеми малого та середнього бізнесу в Україні та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: малий бізнес; середній бізнес; інновації; проблеми бізнесу.

SMALL AND MEDIUM BUSINESS PROBLEMS IN UKRAINE

Abstract: The article examines the problems of small and medium business in Ukraine and ways to solve them.

Keywords: small and medium business; innovative business; business problems in Ukraine.

Сьогодні малий та середній бізнес – основа економіки України, малі компанії мають більший обсяг реалізації, ніж масштабні підприємства. Проаналізувавши статистичні дані можна зробити висновок, що МСП рухають економікою України - загальна сума податків від МСП більша, ніж та, яку постачає у державний бюджет великий бізнес і на них припадає 60% ВВП, лише малий бізнес створює 16% ВВП. Важливість підтримки МСП обґрунтовується тим, що саме малі та середні підприємства створюють основну кількість робочих місць і забезпечують зайнятість населення.

Першою проблемою сучасного малого та середнього підприємництва є ризиковість ведення підприємницької діяльності і труднощі з отриманням кредитів на ведення бізнесу. В Україні існує програма «Доступні кредити 5-7-9%» суть якої полягає в тому, що суб'єкт малого та середнього бізнесу має можливість отримати в банку кредит під ринкові відсотки, певну частку відсоткової ставки сплачуватиме держава, а підприємець сплатить за обслуговування позики від 5% до 9% [1]. Але проблемою стало отримання цього кредиту. За перший рік дії програми було видано лише 97 кредитів. В серпні 2021 року більшість позик пішла на антикризову підтримку бізнесу. Засновник агенції BORSCHE у своєму інтерв'ю розповів, що звертався за кредитом по цій програмі до ПриватБанку і йому повідомили, наголосивши, що такої програми не існує. А в Асоціації власників малого та середнього бізнесу, де на кредит «5-7-9» подали заявки 40 суб'єктів, жоден його не отримав [3]. Банки перешкоджають отриманню даних кредитів у зв'язку з тим, що державне покриття частини витрат не змінить ризики платоспроможності позичальників. Оскільки підприємницька діяльність в кризових умовах є ускладненою та можливі ризики, пов'язані з простроченням терміну повернення кредиту та сплати відсоткової ставки, а також можливістю збанкрутування підприємств.

Другою сучасною проблемою МСП є пандемія коронавірусу. З березня 2020 бізнес в усьому світі переживає неймовірні труднощі. Найбільше страждає малий та середній бізнес, цей негативний фактор призвів до ускладнень в роботі сфери послуг та торгівлі. У зв'язку з введенням карантину по всій Україні, спостерігається тенденція стрімкого закриття закладів громадського харчування та багатьох інших сфер підприємницької діяльності. Ще до пандемії, за статистикою, в перші 3 роки закривалось 2/3 нових підприємств і згодом серед них ще стільки ж. Сьогодні на власників бізнесу впливають не лише особисті проблеми, а й глобальні, тому в результаті продовжують свою господарську діяльність одиниці.

Обмеження відвідування та роботи різних підприємств без вакцинації працівників та відвідувачів зменшують прибутки фірм, а також сприяє відстороненню працівників без збереження заробітної плати, а отже є фактичною втратою робочого місця. При цьому підприємці досі зобов'язані сплачувати відповідні податки передбачені законом. Зменшення податкового тиску і запровадження ще одних «податкових канікул» можуть стати рішенням даних проблем. Варто використати досвід провідних країн світу, що змогли стабілізувати економіку в кризовий період. Німеччина розгорнула програму економічної підтримки, на яку пішло 37% ВВП країни, а Італія 20% [4]. У цих країнах і ще у Франції скасована плата податків на певний період – усе це допомогло не лише підприємцям, а й економіці цих країн загалом.

Отже, третя низка проблем пов'язана із високими податками та новими законами, що ускладнюють господарську діяльність підприємств. Згідно чинного законодавства загальними є сплата ЄСВ та податків з усіх ФОПів. ФОПи з 2 категорії мають можливість використовувати найману працю, але як роботодавці повинні сплачувати податки за кожного найманого працівника. Тому часто підприємці реєструють своїх працівників як окремих ФОПів і сплачують податки за них, оскільки такий метод є матеріально вигіднішим для роботодавця.

Наступною проблемою, з якою зіштовхнулися підприємці у 2022 році, стало обов'язковим мати касовий апарат для всіх ФОПів з другої по четверту категорію єдиного податку – це сфера торгівлі, громадського харчування та надання послуг у разі роботи підприємства з готівкою. Купівля та обслуговування касового апарату є додатковими витратами. Проаналізувавши різні джерела, можна зробити висновок, що наявність касових апаратів не лише створює збільшення витрат підприємств, а й ускладнює їх роботу через складність ведення звітності та посиленого контролю з боку податкової інспекції.

Завдяки диджиталізації аналогом касового апарату стали програмні реєстратори розрахункових операцій (ПРРО), які є менш фінансово затратними та простішими у використанні, але проблемою є нестабільність серверів, що не справляються з навантаженням і можуть не фіскалізувати чек – тобто не виконують свою головну функцію. Варто забезпечити програмі стабільну роботу та функціонування для полегшення умов ведення бізнесу у сферах, які потребують встановлення ПРРО.

Отже, підсумовуючи можна зробити висновок, що малий та середній бізнес наразі переживає великі труднощі, зумовлені не лише з історично складеними проблемами, а і з пандемією, а головне з прийняттям нових законів, які посилюють тиск на МСП. Подібні рішення уряду, ускладнюють підприємницьку діяльність призводять до мітингів ФОПів, закриття великої частки МСП і як результат збільшення рівня безробіття в Україні та скорочення надходження коштів до держбюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Програма не досягла цілі: банки просять згорнути антикризові кредити від 5-7-9% від Зеленського. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/08/9/676698/> (дата звернення 13.12.2021)
2. Чому підприємці проти ПРРО. URL: <http://www.uekka.org.ua/novina/chomu-%D1%96dpriyemc%D1%96-protestyuty-proti-rrro.html> (дата звернення 4.02.2022)
3. Великі проблеми малого та середнього бізнесу: як держава може підтримати підприємців у посткарантинну кризу. URL: <https://uacrisis.org/uk/velyki-problemy-malogo-ta-serednogo-biznesu-yak-derzhava-mozhe-pidtrymaty-pidpryyemtsiv-u-postkarantynnu-kryzu> (дата звернення 5.02.2022)
4. Інформація щодо заходів, які вживаються країнами світу для протидії COVID19. URL: https://epo.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/about_covid.pdf (дата звернення 6.02.2022)

Олійник Лариса Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: olelora777@gmail.com

Довгалиук Юлія Сергіївна – здобувачка вищої освіти 1 курсу, економічний факультет, Донецький національний університет імені Василя Стуса, спеціальність 076 «Підприємництво. Інтернет-трейдинг. Туристичний бізнес», Вінниця, e-mail: dovhaliuk.i@donnu.edu.ua

Oliyunk Larysa – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Corporate and Spatial Economics, Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, e-mail: olelora777@gmail.com

Dovhaliuk Yuliia Serhiivna – 1st year student, Faculty of Economics, Vasyl Stus Donetsk National University, specialty 076 «Entrepreneurship. Internet trading. Tourism Business», Vinnytsia, e-mail: dovhaliuk.i@donnu.edu.ua